

TARPTAUTINĖ MIGRACIJOS ORGANIZACIJA
EUROPOS MIGRACIJOS TINKLAS

Užsieniečių teisinio statuso keitimas Lietuvoje

EMT TIKSLINĖ STUDIJA 2015

Įžanga

Šalys narės reguliuoja imigracijos srautus kurdamos specialius teisėtus kanalus užsieniečių atvykimui. Priklausomai nuo atvykimo tikslo (studijos, darbas, šeimos susijungimas ir pan.), potencialūs imigrantai turi atitikti tam tikrus reikalavimus ir pateikti reikiamus dokumentus, kad galėtų atvykti į Lietuvos teritoriją ir čia pasilikti. Jeigu užsieniečiai nebeatitinka teisėto buvimo Lietuvoje kriterijų, jie privalo palikti šalį arba jų buvimas tampa neteisėtas. Trečiųjų šalių piliečiai, atvykę vienu imigraciniu kanalu, pasikeitus situacijai ar aplinkybėms gali siekti savo teisinį statusą pakeisti. Pavyzdžiui, užsieniečiai studentai gali norėti pasilikti dirbti, atvykę darbuotojai įkuria savo verslą, prieglobsčio gavėjai sukuria šeimas su vietiniais gyventojais ar pan. Galimybė keisti imigracinį statusą leidžia lanksčiai reaguoti į besikeičiančią situaciją migracijos srityje. **Ši 2015 m. Europos migracijos tinklo (EMT) studija apžvelgia užsieniečių teisinio statuso keitimo galimybes Lietuvoje.**

Pagrindinės kryptys

Lietuvoje turimą imigracinį statusą keičia tik nedidelė dalis užsieniečių, per metus vidutiniškai apie 250-300 asmenų (žr. grafiką Nr. 1, lentelę Nr. 1). Migracijos departamento duomenimis, 2014 m. savo imigracinį statusą keitė 368 užsieniečiai. **37 proc. asmenų statusą siekė gauti leidimą laikinai gyventi (LLG) teisėtos veiklos pagrindu:**

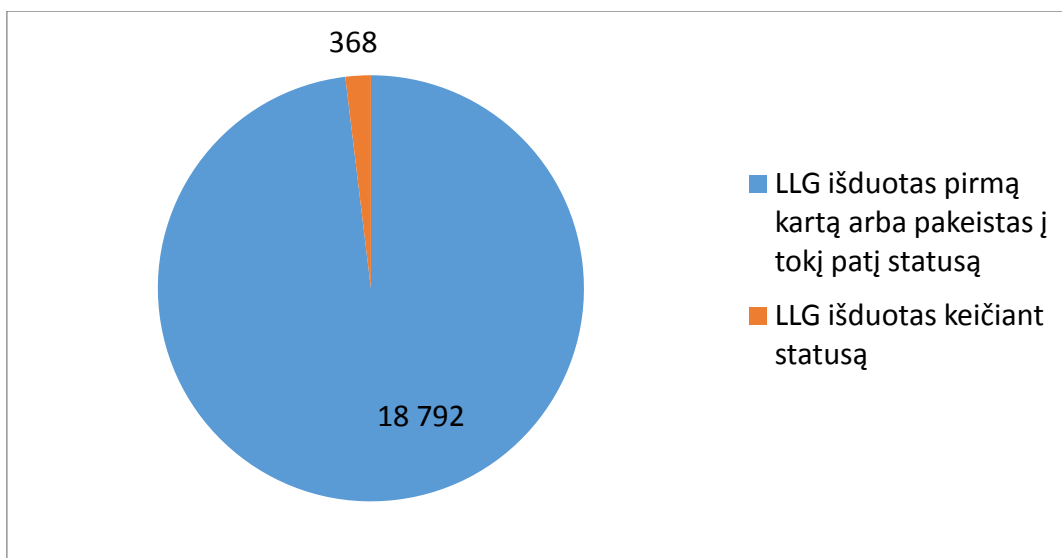
- LLG darbo tikslu -> LLG teisėtos veiklos pagrindu (58 atvejai),
- LLG mokslo pagrindu -> LLG teisėtos veiklos pagrindu (47 atvejai).

35 proc. asmenų, keitusių teisinį statusą siekė gauti LLG šeimos susijungimo pagrindu:

- LLG teisėtos veiklos pagrindu -> LLG šeimos susijungimo pagrindu (55 atvejai),
- LLG mokslo pagrindu -> LLG šeimos susijungimo pagrindu (39 atvejai).

Taip pat išaugo dalis norinčiųjų pasikeisti statusą iš darbuotojo į aukštos kvalifikacijos darbuotoją (40 atvejų).

Grafikas 1. 2014 m. išduoti ir pakeisti leidimai laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje (iš viso 19 160 LLG).

Šaltinis: Užsieniečių registras.

Lentelė 1. Pagrindinės teisinio statuso keitimo kryptys 2010-2014 m.

Iš	Į	2010	2011	2012	2013	2014
Šeimos susijungimas	Aukšta kvalifikacija	-	-	-	-	-
	Darbas	6	7	6	6	5
	Mokslas	9	12	8	11	8
	Teisinė veikla	22	22	23	28	26
	Prieglobstis	-	-	-	-	1
	Tyrėjas	1	-	1	-	-
Darbas	Šeima	47	18	13	16	23
	Aukšta kvalifikacija	-	-	-	20	39
	Mokslas	3	1	-	2	3
	Teisėta veikla	54	38	31	69	58
	Tyrėjas	1	-	-	-	-
Aukšta kvalifikacija	Šeima	-	-	-	-	-
	Darbas	-	-	-	-	-
	Mokslas	-	-	-	-	-
	Teisinė veikla	-	-	-	-	2
	Tyrėjas	-	-	-	-	-
Teisėta veikla	Šeima	59	43	20	44	68
	Aukšta kvalifikacija	-	-	-	2	4
	Darbas	34	7	12	12	20
	Mokslas	4	2	-	4	7
	Prieglobstis	-	1	-	1	2
	Tyrėjas	-	-	-	-	-
Mokslas	Šeima	32	25	24	19	41
	Aukšta kvalifikacija	-	-	-	1	-
	Darbas	10	15	8	12	12
	Teisėta veikla	51	27	32	32	48
	Prieglobstis	1	-	-	1	-
	Tyrėjas	-	-	2	-	1
Tyrėjas	Šeima	-	-	-	2	-
	Aukšta kvalifikacija	-	-	-	-	-
	Darbas	-	-	-	-	-
	Mokslas	-	-	1	-	-
	Teisinė veikla	-	-	-	-	-
Prieglobstis	Šeima	1	-	-	-	-
	Teisėta veikla	-	-	-	-	1
IŠ VISO		334	218	181	282	368

Šaltinis: Migracijos departamentas, užsieniečių registras.

Reikalavimai

Lietuvoje teisinio statuso keitimas prilyginamas naujo leidimo gyventi išdavimo procedūrai, todėl **kreipiantis dėl statuso keitimo yra taikomi tie patys reikalavimai kaip ir kreipiantis dėl leidimo gyventi išdavimo pirmą kartą**. Užsieniečiai, norintys pasikeisti turimą LLG Lietuvoje į kitą, turi:

- 1) atitikti Šengeno sienų kodekse nustatytas atvykimo sąlygas,
- 2) turėti galiojantį kelionės dokumentą,
- 3) turėti galiojančią Šengeno arba LR vizą arba leidimą gyventi,
- 4) turėti galiojantį sveikatos draudimą arba Lietuvos Respublikos gyventojo įsipareigojimą apmokėti išlaidas už gyvenimo Lietuvoje laikotarpiu jam suteiktas sveikatos priežiūros paslaugas,
- 5) turėti pakankamai lėšų, kurių pakanka pragyventi Lietuvos Respublikoje,
- 6) pateikti išvykų ir gyvenimo užsienio valstybėse sąrašą ir kitą išsamią informaciją apie save, kurią reikalaujama pateikti,
- 7) atitikti reikalavimus naujam teisiniam statusui gauti.

Dauguma atvejų teisėtai Lietuvoje esantis užsienietis gali kreiptis dėl leidimo gyventi kitu pagrindu būdamas Lietuvos teritorijoje. Visgi esama išimčių: dėl aukštos kvalifikacijos darbuotojo statuso privaloma kreiptis iki atvykstant į Lietuvą, vadinasi, užsienietis, norintis gauti minėtą statusą, privalo išvykti iš Lietuvos. Ši nuostata atsirado perkėlus Tarybos direktyvą dėl aukštos kvalifikacijos (2009/50/EB). Norint pakeisti teisinį statusą į aukštos kvalifikacijos darbuotojo, reikalavimas išvykti iš Lietuvos negalioja tik tokiu atveju, jeigu užsieniečiui būtų mokamas ne mažesnis nei 3 šalies ūkio vidutinio mėnesio darbo užmokesčio dydžio atlyginimas, t. y. tais atvejais, kai pagal įstatymą darbo rinkos testas neatliekamas. Šiuo metu numatomas šios tvarkos keitimas, kuris leistų dėl aukštos kvalifikacijos statuso neišvykus iš Lietuvos kreiptis užsieniečiams studentams, kurie baigė studijas Lietuvoje.

Piktnaudžiavimas

Ekspertai pažymi, kad tam tikri statuso keitimai yra susiję su piktnaudžiavimo atvejais. Iki 2015 m. buvo stebimi atvejai, kai užsieniečiai keisdavo statusą iš darbuotojo, studento ar šeimos į įmonės savininko ar vadovo, nes šiai kategorijai buvo taikomi mažesni reikalavimai. Tokiu būdu **užsieniečiai ieško palankiausio jiems gyvenimo Lietuvoje pagrindo**. Tačiau sugriežtinus reikalavimus atvykimui teisėtos veiklos pagrindu, tikėtina, kad sumažės ir statuso keitimų į šį pagrindą. Ekspertai taip pat pastebėjo, kad atsirado atvejų, kai buvo keičiamas statusas iš teisėtos veiklos į aukštos kvalifikacijos darbuotojo. Užsieniečiai nurodydavo, kad jų atlyginimas bus 3 kartus didesnis už Lietuvos vidurkį ir išvengdavo reikalavimo kreiptis dėl sprendimo dėl aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujančio darbo atitikties darbo rinkos poreikiams (atlikti darbo rinkos testą). Tam tikrais atvejais gali būti, kad dėl didesnio atlyginimo sutariama tik siekiant užsieniečiui gauti leidimą laikinai gyventi bei atsiranda atlyginimo sumažinimo rizika po to, kai leidimas gyventi jau išduotas.

Geroji praktika

2014 m. priimti įstatymo pakeitimai, kurie suteikė **teisę mokymąsi ar studijas Lietuvoje baigusiems užsieniečiams likti šalyje dar 6 mėnesiams**. Per šį laikotarpį užsienietis gali ieškotis darbo ar kito teisėto buvimo Lietuvoje pagrindo ir vėliau kreiptis dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo, t. y., pasikeisti savo statusą į kitą. Užsieniečiai naudojami šia įstatymo nuostata ir dalis jų po studijų lieka Lietuvoje; kasmet dėl statuso pakeitimo iš studento į darbuotojo kreipiasi apie 70-80 užsieniečių. Ekspertai pažymi, kad Lietuvai naudinga, jog jau neblogai integravęsi ir mokslus pabaigę užsieniečiai lieka Lietuvoje.